

ประเพณีภาคเหนือ

ประเพณีของภาคเหนือ เกิดจากการผสมผสานการดำเนินชีวิต และศาสนาพุทธความเชื่อเรื่องการนับถือผี ส่งผลทำให้มีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของประเพณีที่จะแตกต่างกันไปตามฤดูกาล ทั้งนี้ ภาคเหนือจะมีงานประเพณีในรอบปีแทบทุกเดือน จึงขอยกตัวอย่างประเพณีภาคเหนือบางส่วนมานำเสนอ ดังนี้

สงกรานต์งานประเพณี ถือเป็นช่วงแรกของการเริ่มต้นปีใหม่เมือง หรือสงกรานต์งานประเพณี โดยแบ่งออกเป็นวันที่ 13 เมษายน หรือวันสังขารล่อง ถือเป็นวันสิ้นสุดของปี โดยจะมีการยิงปืน ยิงสโปก และจุดประทัดตั้งแต่ก่อนสว่างเพื่อขับไล่สิ่งไม่ดี วันนี้ต้องเก็บกวาดบ้านเรือน และ ทำความสะอาดวัด

วันที่ 14 เมษายน หรือวันเนา ตอนเช้าจะมีการจัดเตรียมอาหาร และเครื่องไทยทาน สำหรับงานบุญในวันรุ่งขึ้น ตอนบ่ายจะไปขนทรายจากแม่น้ำเพื่อนำไปก่อเจดีย์ทรายในวัด เป็นการทดแทนทรายที่เหยียบติดเท้าออกจากวัดตลอดทั้งปี

วันที่ 15 เมษายน หรือวันพญาวัน เป็นวันเริ่มศักราชใหม่ มีการทำบุญถวายขันข้าว ถวายตุง ไม้ค้ำโพธิ์ที่วัดสงรง น้ำพระพุทธรูป พระธาตุและรดน้ำดำหัวขอพรจากผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ

วันที่ 16-17 เมษายน หรือวันปากปีและวันปากเดือน เป็นวันทำพิธีทางไสยศาสตร์ สะเดาะเคราะห์ และบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ ชาวล้านนามีความเชื่อว่าการทำพิธีสืบชะตาจะช่วยต่ออายุให้ตนเอง ญาติพี่น้อง และบ้านเมืองให้ยืนยาว ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและความเป็นสิริมงคล โดยแบ่งการสืบชะตาแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การสืบชะตาคน, การสืบชะตาบ้าน และการสืบชะตาเมือง

แห่นางแมว ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงสิงหาคม เป็นช่วงของการเพาะปลูก หากปีใดฝนแล้งไม่มีน้ำ จะทำให้นาข้าวเสียหาย ชาวบ้านจึงพึ่งพาสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ทำพิธีขอฝนโดยการแห่นางแมว โดยมีความเชื่อกันว่าหากกระทำเช่นนั้นแล้วจะช่วยให้ฝนตก

ประเพณีปอยน้อย/บวชลูกแก้ว/แห่ส่างลองเป็นประเพณีบวช หรือการบรรพชาของชาวเหนือ นิยมจัดภายในเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม หรือเมษายน ตอนช่วงเช้า ซึ่งเก็บเกี่ยวพืชผลเสร็จแล้ว ในพิธีบวชจะมีการจัดงานเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ มีการแห่ลูกแก้วหรือผู้บวชที่จะแต่งตัวอย่างสวยงามเลียนแบบเจ้าชายสิทธัตถะ เพราะถือคตินิยมว่าเจ้าชายสิทธัตถะได้เสด็จออกบวชจนตรัสรู้ และนิยมให้ลูกแก้วขี้ม้า ขี้ช้าง หรือขี้คอกคน เปรียบเหมือนม้ากัณฐกะม้าทรงของเจ้าชายสิทธัตถะ ปัจจุบันประเพณีบวชลูกแก้วที่มีชื่อเสียง คือ ประเพณีบวชลูกแก้ว ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเพณีปอยหลวง หรืองานบุญปอยหลวง เป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านนาซึ่งเป็นผลดีต่อสภาพทางสังคม ถือว่าเป็นการให้ชาวบ้านได้มาทำบุญร่วมกัน ร่วมกันจัดงานทำให้เกิดความสามัคคีในการทำงาน งานทำบุญปอยหลวงยังเป็นการรวมญาติพี่น้องที่อยู่ต่างถิ่นได้มีโอกาสทำบุญร่วมกัน และมีการสืบทอดประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมาครั้งแต่บรรพชนไม่ให้สูญหายไปจากสังคม ช่วงเวลาจัดงานเริ่มจากเดือน 5 จนถึงเดือน 7 เหนือ (ตรงกับเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายนหรือเดือนพฤษภาคมของทุกปี) ระยะเวลา 3-7 วัน

ประเพณียี่เป็ง (วันเพ็ญเดือนยี่) หรืองานลอยกระทง โดยจะมืงาน “ตามผางผะดึบ” (จุดประทีป) ซึ่งชาวภาคเหนือตอนล่างจะเรียกประเพณีนี้ว่า “พิธีจองเปรียง” หรือ “ลอยโคมด” เป็นงานที่ขึ้นชื่อที่จังหวัดสุโขทัย

ประเพณีลอยกระทงสายหรือประทีปพันดวง ที่จังหวัดตาก ในเทศกาลเดียวกันด้วยในเดือน 3 หรือประมาณเดือนธันวาคม มีประเพณีตั้งธรรมหลวง (เทศน์มหาชาติ) และทอดผ้าป่า ในธันวาคมจะมีการเกี่ยว “ข้าวดอ” (คือข้าวสุกก่อนข้าวปี) พอถึงข้างแรมจึงจะมีการเกี่ยว “ข้าวปี”

ประเพณีลอยโคม ชาวล้านนาจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความเชื่อในการปล่อย โคมลอยซึ่งทำด้วยกระดาษสาติดบนโครงไม้ไผ่แล้วจุดตะเกียงไฟตรงกลางเพื่อให้ไอความร้อนพาโคมลอยขึ้นไปในอากาศเป็นการปล่อยเคราะห์ปล่อยโศกและเรื่องร้าย ๆ ต่าง ๆ ให้ไปพ้นจากตัว

ประเพณีตานตุง ในภาษาล้านนา ตุง หมายถึง “ธง” จุดประสงค์ของการทำตุงในล้านนาก็คือ การทำถวาย เป็นพุทธบูชา ชาวล้านนาถือว่าเป็นการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือถวายเพื่อเป็นปัจจัยส่งกุศลให้แก่ ตนไปในชาติหน้า ด้วยความเชื่อที่ว่า เมื่อตายไปแล้วก็จะได้เกาะยึดชายตุงขึ้นสวรรค์พ้นจากขุมนรก วันที่ถวายตุง นั้นนิยมกระทำในวันพญาวันซึ่งเป็นวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์

ประเพณีกรวยสลาก หรือตานกวยสลาก เป็นประเพณีของชาวพุทธที่มีการทำบุญให้ทานรับพรจากพระ จะทำให้เกิดสิริมงคลแก่ตนและอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นการระลึกถึงบุญคุณของผู้มีพระคุณ และเป็นการ แสดงออกถึงความสามัคคีของคนในชุมชน

ประเพณีทานหัวผึ้งไฟ คือ ประเพณีการถวายพินแก่พระสงฆ์เพื่อใช้จุดไฟในช่วงฤดูหนาว จะกระทำในเดือน 4 เหนือหรือตรงกับเดือนมกราคม

ประเพณีภาคอีสาน

ประเพณีบุญเบิกฟ้า จังหวัดมหาสารคาม

“ประเพณีบุญเบิกฟ้า ช่วงวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ หลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต ชาวนาอีสานตอบแทนผืนแผ่นดินทำกิน โดยการใช้ปุ๋ยคอกทำจากมูลสัตว์กลับคืนสู่ผืนดินให้มีความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง อีกทั้งสายฝนแรกของปีก็กำลังจะมา ฟ้ายากำลังจะร้อง เมื่อมาทิศใดก็จะทำนายความอุดมสมบูรณ์ในปีนั้นๆ ไปตามความเชื่อดั้งเดิม” ชาวนาใช้ประโยชน์จากพื้นดินมายาวนาน ตลอดระยะเวลาการเพาะปลูก ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดินได้สูญสลายไป เมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยว เมล็ดข้าวที่เติบโตจนได้สีทองล้วนเป็นสิ่งที่ธรรมชาติได้มอบให้ ซึ่งชาวนาต่างรู้และสำนึกในบุญคุณของผืนแผ่นดิน ด้วยการคืนธาตุ คืนอาหารเป็นการตอบแทน อาหารที่ว่าก็คือปุ๋ยนั่นเอง เดือน ๓ เดือนมหัศจรรย์ของชาวอีสาน นอกจากเป็นเดือนที่อุดมสมบูรณ์แล้วยังเป็นเดือนเริ่มต้นฤดูฝน ซึ่งจะมีเสียงฟ้าร้อง และมีความเชื่อว่าในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ นี้ เมื่อมีฟ้าร้องมาจากทิศทางใดจะเป็นสัญญาณบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของฝนในปีนั้นๆ การทำนายดังกล่าวนี้ว่ามีความแม่นยำจนมีการจดบันทึกคำทำนายเป็นกลอนไว้เป็นหลักฐาน ชื่อว่า “โสลกฝน”

ประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร

“นิทานพื้นบ้านเล่าสืบต่อกันมา ผาแดงนางไอ่ พระยาคนคาก ล้วนกล่าวถึงการจุดบั้งไฟถวายแด่พญาแถน เพื่อเป็นการขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล หลาบสิบปีได้สืบทอดงานประเพณีบุญบั้งไฟ ความสวยงามของการตกแต่ง ขบวนที่ยิ่งใหญ่ คิวินสีขาวพุ่งทะยานไปตามบั้งไฟแสนที่ขึ้นสู่ท้องฟ้า ตามมาด้วยเสียงดังสนั่น และเสียงลุ้นของผู้คน สุดเร้าได้ทุกครั้งไป”

เมื่อถึงเดือน ๖ ชาวอีสานจะมีการจัดงานประเพณีที่สำคัญ หนึ่งในฮีตสิบสอง จากความเชื่อในการบูชาพญาแถน ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล พร้อมเข้าสู่การทำนาครั้งใหม่ และกล่าวกันว่าหากหมู่บ้านใด ชุมชนไหน มิได้จัดงานประเพณีนี้ขึ้นในปีนั้นๆ ฝนก็จะไม่ตก พื้นดินก็จะแห้งแล้งไม่สามารถทำการเพาะปลูกใดๆ ได้

เมื่อถึงวันงาน ก่อนการประกวดประชันขบวนแห่บั้งไฟประเภทต่างๆ จะมีขบวนแห่บั้งไฟตกแต่งด้วยสีลั่นที่สวยงาม ตามมาด้วยเสียงดนตรีบรรเลงให้จังหวะในการเซิ้งบั้งไฟ เซิ้งกระติบ ฟ้อนขาลาย ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสาน และอีกหนึ่งสีลั่น คือ ขบวนแห่การแต่งกายล้อเลียนบุคคล ผู้ชายบางคนสวมใส่ชุดหญิงสาวออกอากัปกิริยาอ่อนช้อย สร้างเสียงหัวเราะ และความสนุกสนานให้ผู้พบเห็น

ประเพณีบุญผะเหวด จังหวัดร้อยเอ็ด

“ประเพณีบุญผะเหวด หรืองานบุญเดือนสี่ ภาพจำลองเรื่องราวมหาชาติชาดก ครั้งที่พระเวสสันดรกลับเข้าเมือง ที่ยิ่งใหญ่ตระการตา ของขบวนแห่ทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ฟังเทศน์มหาชาติ แห่กัณฑ์จบ กัณฑ์หลอน แห่ข้าวพันก้อน เทศน์สังกาด บุญใหญ่ที่สร้างความสุขสนุกสนานแก่พุทธศาสนิกชนโดยทั่วกัน”

จังหวัดร้อยเอ็ด ได้เริ่มฟื้นฟูงานประเพณีบุญผะเหวด ขึ้นมาในปี พ.ศ.๒๕๓๔ ซึ่งได้มีการกำหนดจัดงานในวันเสาร์และวันอาทิตย์แรกของเดือนมีนาคม ณ บึงพลาญชัย และสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ เริ่มต้นวันศุกร์ด้วยการแห่พระอุปัชฌาย์ วันเสาร์ ขบวนแห่ ๑๓ กัณฑ์ และวันอาทิตย์ ฟังเทศน์มหาชาติและแห่กัณฑ์จบ กัณฑ์หลอน ขบวนต่างๆ ล้วนเกิดจากความร่วมใจของชาวบ้าน ที่แสดงออกถึงจิตวิญญาณที่ร่วมกัน ถวายแด่พระที่กำลังเทศน์อยู่ในขณะนั้น และเจาะจงถวายแด่พระที่ศรัทธาซึ่งเทศน์ในวันนั้น

เข้าสู่งานประเพณี ชาวร้อยเอ็ดจะอัญเชิญพระอุปัชฌาย์แห่รอบเมือง เพื่อปกป้องคุ้มครองมิให้เกิดภัยพิบัติและให้ทำมาค้าขึ้น จากนั้นเริ่มพิธี “มหามงคลพุทธมนต์ พระอุปัชฌาย์เสริมบารมี” เข้าสู่วันที่สอง ช่วงเช้าแจกสัตสดกมหาทาน บริจาคสิ่งของแด่ผู้ยากไร้ ตามด้วยไฮไลท์ของงานคือ ขบวนแห่ตำนานพระเวสสันดร ๑๓ กัณฑ์ ภาพขบวนแห่พระเวสสันดรเข้าเมืองที่สมจริง งดงามด้วยสีลั่นและท่วงท่าการรำรำ พระเวสสันดรทรงช้างมาพร้อมด้วยพระนางมัทรี ห้อมล้อมด้วยเหล่าทหารที่ยิ่งใหญ่

งานประเพณีตีช้างน้ำนอง มุกดาหาร

สายน้ำโขงสีปูนที่ไหลเรื่อย ช่วงเริ่มต้นแห่งฤดูฝน ระดับสูงขึ้นไปไกลเต็มตะลิ่ง ไกลเวลาที่ชาวบ้านสองฝั่งโขงจะมาร่วมใจ ลงแขก ช่วยลื้อน ผลัดกันส่งเสียงร้องให้กำลังใจเหล่าผีมีพายจากที่ต่างๆ ที่มาพร้อมกันเพื่อช่วยชิงชัยจ้าวแห่งสายน้ำ ณ เมืองมุกดาหาร ซึ่งมีเอกลักษณ์ของพิธีการ ไม่เหมือนใครจนกลายเป็นประเพณีของไทยที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาทุกครั้ง ก่อนที่จะเริ่มการแข่งขัน คือ ประเพณีการตีช้างน้ำนอง ในการแข่งขันประเพณีออกพรรษาไทย-ลาว (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต)

เริ่มต้นเอาฤกษ์เอาชัย ขบวนเรือที่เข้าแข่งขันต่างมารวมตัวพร้อมกัน ณ ท่าหน้า ขบวนเรือพายเรือล่องตามลำน้ำโขง ทุกฝีพายต่างโห่ร้อง ตกlong เคาะเกราะ เกิดเป็นจังหวะที่ชิงชัง เพื่อประกอบพิธีสักการะพระแม่คงคา เทวดา พญานาค บวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองทั้งทางบกและทางน้ำ

จากช่วงจังหวะที่ไม้พายจ้วงลงในพื้นน้ำ เมื่อยกขึ้น สายน้ำก็สาดกระเซ็นเกิดเป็นละออง ราวกลับโขลงใหญ่กำลังเล่นน้ำอย่างสนุกสนาน และเกิดระลอกคลื่นซัดเข้ากระทบฝั่งอย่างต่อเนื่อง จนมีเสียงดังจนคล้ายเสียงช้างร้อง ด้วยเหตุนี้คนโบราณจึงเรียกพิธีนี้ว่า “พิธีตีช้างน้ำนอง” เรื่อยมา

เข้าถึงช่วงการแข่งขัน เรือแห่งอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระรัตนราชสุตา สยามบรมราชกุมารี พร้อมด้วยพิธีอัญเชิญถ้วยพระราชทานเครื่องเกียรติยศนำหน้าขบวน คลอเคล้าด้วยเสียงโห่ร้องของเหล่าฝีพายที่ตั้งสนั่นก้องท้องลำน้ำโขง นับเป็นช่วงเวลาอันศักดิ์สิทธิ์ที่ทำให้สายตาทุกคู่กลมมดต์สะกดให้จับจ้องอยู่ที่พิธีกรรมที่เกิดจากความร่วมมือใจของชาวมุกดาหาร ที่ยังคงสานต่องานประเพณีไทยอันทรงคุณค่านี้สืบไป

ประเพณีข้าวสาก

งานบุญข้าวสากหรือข้าวสาก (สลากภัต) คือ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้กับเปรต ซึ่งงานบุญข้าวสากกับงานบุญข้าวประดับดินในเดือน ๙ จะมีความคล้ายคลึงกัน นั่นคือ เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับเปรตและผู้ล่วงลับไปแล้ว

มูลเหตุของการเกิดงานบุญข้าวสาก สืบเนื่องมาจากในสมัยพุทธกาล มีชายหนุ่มผู้หนึ่งอาศัยอยู่กับมารดา ส่วนบิดาเสียชีวิตแล้ว เมื่อถึงวัยที่ต้องแต่งงาน มารดาจึงหาผู้หญิงมาให้ชายหนุ่มจึงแต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น แต่อยู่กันมานานก็ไม่มีบุตรสักที มารดาจึงหาภรรยาให้ใหม่ พออยู่กันมาไม่นานภรยาน้อยก็ตั้งครรภ์ ภรรยาหลงเกิดอิจฉาจึงคิดวางแผนบอกกับภรยาน้อยว่าถ้าตั้งครรภ์ภรยาน้อยต้องบอกนางเป็นคนแรก

เมื่อภรยาน้อยตั้งครรภ์ นางจึงบอกกับภรรยาหลง ภรรยาหลงจึงนำยาที่ทำให้แท้งให้ภรยาน้อยกิน พอภรยาน้อยตั้งครรภ์ครั้งที่สองภรรยาหลงก็นำยาแท้งให้กินอีกพอครั้งที่สามภรยาน้อยไม่บอกภรรยาหลงแต่หนีไปอาศัยอยู่กับญาติ ภรรยาหลงจึงตามไปแล้วให้ยากินอีก แต่คราวนี้ไม่แท้งเพราะครรภ์แก่แล้ว แต่ลูกในท้องนอนขวางทำให้บิบบหัวใจจนตาย ก่อนที่ภรยาน้อยจะตายนางได้จองเวรกับภรรยาหลงว่าชาติหน้าของให้นางได้เกิดเป็นยักษ์ฉนิและให้ได้กินภรรยาหลงและลูกของภรรยาหลง

ประเพณีทอดกฐิน

ประเพณีทอดกฐินจะทำในช่วงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน เกียงเหนือหรือเดือนตุลาคม ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนยี่เหนือหรือเดือนพฤศจิกายน สมัยโบราณชาวล้านนาไม่นิยมทอดกฐินเนื่องจากว่าจะต้องใช้ปัจจัย (เงิน) ค่อนข้างมาก ผู้ที่จะถวายกฐินได้จะต้องมีฐานะดีและมีความตั้งใจจริง

เมื่อผู้ใดมีความประสงค์จะถวายกฐิน จะต้องจองกฐินที่วัด และบอกแก่ชาวบ้านให้ทราบโดยทั่วกัน เมื่อถึงวันทอดกฐินก็จะมีคนแห่กฐินมาทอดที่วัด และในบางวัดจะมีมหรสพในตอนกลางคืนด้วย

ประเพณีทอดผ้าป่า

การทอดผ้าป่า เป็นประเพณีการทำบุญอีกอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชน คล้ายกับการทอดกฐิน แต่ไม่มีกำหนดระยะเวลาจำกัด คือสามารถทำได้ทุกฤดูกาล ไม่จำกัดเวลา คือทำได้ตลอดทั้งปี และวัดหนึ่งๆ ในแต่ละปีจะจัดให้มีการทอดผ้าป่าก็ครั้งก็ได้เช่นกัน ผู้ปรารถนาจะทำเมื่อไรย่อมทำได้ตามกำลังศรัทธา ซึ่งอาจจะผสมผสานหรือผนวกเข้ากับเทศกาลประเพณีประจำท้องถิ่นอื่นๆ ก็ได้ อีกทั้ง ยังไม่เจาะจงเกี่ยวกับพระภิกษุที่จะรับผ้าป่าแต่อย่างใด เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ชาวบ้านแต่ละครัวเรือนจะจัดหากิ่งไม้ 1 กิ่ง เทียนไขหรือเทียนขี้ผึ้งก็ได้ 1 ดอก และผ้า 1 ผืน จะเป็นผ้าสบง หรือจัดให้ครบไตรจีวรเลยก็ได้ หรืออาจจะใช้ผ้าอื่นๆ เช่น ผ้าห่ม หรือ ผ้าเช็ดตัวก็ได้ ของสามอย่างอันได้แก่ กิ่งไม้ เทียน และผ้านี้ นับว่าสำคัญที่สุด ขาดมิได้

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้งเป็นงานบุญของชาวอีสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดสกลนคร ปฏิบัติกันในช่วงออกพรรษา ระหว่างวันขึ้น ๑๒-๑๓ ค่ำ เดือน ๑๑

มูลเหตุของการทำปราสาทผึ้ง สืบเนื่องมาจากครั้งสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้เสด็จจำพรรษาบนสวรรค์ ครั้นถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ พระพุทธเจ้าจะเสด็จกลับยังโลกมนุษย์ พระอินทร์จึงนิรมิตบันได ๓ ชนิดขึ้นมา คือ

๑. บันไดแก้วมณี สำหรับพระพุทธเจ้าเสด็จลง
๒. บันไดทองคำ สำหรับเทวดาเสด็จลง
๓. บันไดเงิน สำหรับมหาพรหมเสด็จลง

ซึ่งห้วบันไดนั้นตั้งอยู่บนยอดเขาสิเนรุนาทบนสวรรค์ ส่วนเชิงบันไดตั้งอยู่ ณ เมืองสังกัสสะบนโลกมนุษย์ ก่อนที่พระองค์จะเสด็จลงนั้นพระองค์ทรงแสดงปาฏิหาริย์เปิดพรหมโลก ซึ่งอยู่เบื้องบน และเปิดโลกมนุษย์ซึ่งอยู่เบื้อง

ล่าง ทำให้ทั้งพรหมโลก สวรรค์ และโลกมนุษย์ สามารถมองเห็นพระองค์ได้หมด ทำให้พวกเทวดา มนุษย์ นาค สัตว์ต่างๆ เกิดความเลื่อมใสและชื่นชมในพระบารมีแห่งพระพุทธองค์ และด้วยเหตุการณ์นี้ทำให้พวกเทวดา มนุษย์ และสัตว์โลกต่างๆ ได้เห็นปราสาทอันสวยงาม และอยากที่จะไปอยู่บ้าง ทำให้พวกที่ได้เห็นเกิดความรู้แนชต์ว่า การที่จะได้อยู่ในปราสาทอันสวยงามนั้นต้องกระทำความดี สร้างบุญสร้างกุศล และต้องประพฤติปฏิบัติอยู่ใน หลักธรรม และสร้างปราสาทของบุญไว้ในโลกมนุษย์เสียก่อน ด้วยเหตุนี้จึงมีการสร้างปราสาทและเกิดประเพณีแห่ง ปราสาทผึ้งขึ้นมา

ประเพณีบุญกฐิน

งานประเพณีบุญกฐิน คือ งานบุญถวายผ้าไตรจีวรแด่พระสงฆ์ โดยเริ่มตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันที่ ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒

มูลเหตุของการทำบุญกฐินสืบเนื่องมาจากว่า ในสมัยพุทธกาล ภิกษุเมืองปาฐาจำนวน ๓๐ รูป มีความประสงค์จะ เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัดพระเชตุวันมหาวิหาร แต่ขณะเดินทางนั้นได้ใกล้วันจำพรรษา ภิกษุเหล่านั้นจึงหยุดจำ พรรษาอยู่ที่เมืองสาเกตก่อน ครั้นออกพรรษาภิกษุทั้ง ๓๐ รูป จึงรีบไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า แต่เนื่องจากระยะทาง นั้นไกลและมีฝนตก จึงทำให้ผ้าสบงจีวรเปอะเปื้อนโคลนเลน พระพุทธเจ้าทรงเห็นความลำบากของภิกษุ จึงมี พุทธบัญญัติให้ภิกษุแสวงหาผ้าและรับผ้ากฐินได้

ประเภทของกฐินแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

กฐินหลวง คือ กฐินที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงวางผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เอง

กฐินราษฎร์ คือ กฐินที่ราษฎรหรือประชาชนผู้มีจิตศรัทธานำผ้ากฐินไปทอด ณ วัดต่างๆ ที่มีใช้วัดหลวง

ก่อนถึงวันงานบุญกฐิน เจ้าภาพหรือผู้ที่ต้องการจะทอดกฐินจะทำการจองกฐิน ครั้นถึงวันงานจะมีการแห่กฐินและ นำไปทอด ณ วัดนั้นๆ

ประเพณีบุญสงกรานต์

ประเพณีบุญสงกรานต์ไทยหรือเทศกาลสงกรานต์ไทย ชาวอีสานจะเรียกว่า “สังขานต์” แปลว่า “สงกรานต์” ซึ่งเป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต แปลว่า ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไป หมายถึงพระอาทิตย์ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปอีกในจักรราศีหนึ่ง เรียกว่า “สงกรานต์”

ประเพณีภาคกลาง

ประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ จังหวัดอุทัยธานี

“เทโวโรหณะ วิถีแห่งศรัทธาต่อศรัทธา”

“ขึ้นแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงกำหนดเวียนมาบรรจบ ณ วัดสังกัสรัตนคีรี ประเพณีตักบาตรเทโว พระสงฆ์หลายร้อยรูปเดินลงจากยอดเขา ผ่านบันได ๔๔๙ ขั้นสู่เบื้องล่าง ที่ยังเนื่องแน่นไปด้วยพุทธศาสนิกชนเรือนหมื่น ที่ยังคงยึดมั่นในวิถีปฏิบัติดั้งเดิม อันสะท้อนภาพแรงศรัทธาที่สุกสว่าง ภายในจิตใจของทุกคน”

อุทัยธานี ชุมชนลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง เมืองเล็กๆ ที่อบอุ่น และมากด้วยไมตรีจิต ที่พร้อมมอบให้แก่คนต่างถิ่น และรอให้เข้ามาสัมผัส วัฒนธรรม ประเพณีไทยที่ยังคงเอกลักษณ์ และห่างไกลสิ่งเจือปนจากภายนอก บางคนมักจะละเลยผ่านไป แต่ลองหยุดแวะพัก ค่อยๆ ปล่อยชีวิตให้เดินช้าลง คุณจะหลงรักเมืองแห่งนี้ได้ไม่ยาก

ณ บริเวณศูนย์กลางของเมือง ยอดเขาสะแกกรังยังคงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่มีความเชื่อมาแต่โบราณกาลว่าเป็นที่ตั้งของซากโบราณสถาน ซึ่งเมื่อปี พ.ศ.๒๔๔๐ พระปลัดใจ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแก้ว และชาวอุทัยธานีได้ลงแรงช่วยกันสร้างมณฑปสิริมหายากูฎาคาร พร้อมก่อสร้างวัดสังกัสรัตนคีรีมงคลประไพอุทัยเขตรขึ้น จนกลายเป็นศูนย์รวมศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ชาวอุทัยธานีและชาวไทยเรื่อยมา

ประเพณีการแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

“แสงนวลจากจันทร์วันเพ็ญส่องสว่างค่าคืนให้รื่นเริงไปพร้อมกับเทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ประจำปี ผู้คนจากทั่วสารทิศร่วมบูชาพระบรมสารีริกธาตุด้วยเคารพศรัทธา เสริมสร้างสิริมงคลแก่ชีวิต แล้วร่วมแรงร่วมใจแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ อิ่มบุญแล้วยังได้สนุกครึกครื้นไปกับบรรยากาศงานวัด กิจกรรม การประกวด และการละเล่น จึงมากมายรอยยิ้ม ความสุขเช่นทุกๆ ปี”

เทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ พิธีที่ถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมายาวนานนับร้อยปีของชาวนครปฐม เมื่อวันเวลาผ่านไปจนถึงคืนวันเพ็ญเดือนสิบสองของทุกปี องค์พระปฐมเจดีย์มีผู้คนหลั่งไหลมากราบไหว้บูชาพระบรมสารีริกธาตุ ตั้งได้เฝ้าอยู่เบื้องพระยุคลบาทแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สร้างสิริมงคลแก่ชีวิต ท่ามกลางแสงนวลจากจันทร์เต็มดวงในคืนวันเพ็ญ ยามต้ององค์พระปฐมเจดีย์ปูชนียสถานซึ่งมีประวัติความเป็นมายาวนาน คู่แผ่นดินสุวรรณภูมิ นับแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช นับอายุกว่าพันปีที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ภายใต้พระเจดีย์ใหญ่รูประฆังคว่ำ ปากผายมหึมา โครงสร้างเป็นไม้ซุง รัตด้วยโซ่เส้นมหึมา ก่ออิฐ ถือปูน ประดับด้วยกระเบื้องปูทับ ประกอบด้วยวิหาร ๔ ทิศ กำแพงแก้ว ๒ ชั้น งดงามเคียงคู่กาลเวลา

ประเพณีตักบาตรดอกไม้ จังหวัดสระบุรี

“น้อมนมัสการรอยพระพุทธบาท ร่วมทำบุญตักบาตรตามวิถีปฏิบัติ ในงานประเพณีตักบาตรดอกไม้ เนื่องในเทศกาลวันเข้าพรรษา ตลอดช่วงเช้าและช่วงบ่ายพระสงฆ์ร้อยรูป บิณฑบาตเหล่าดอกเข้าพรรษาสีเหลือง ขาว และน้ำเงินม่วง ซึ่งจะแบ่งบานในช่วงวันเข้าพรรษา ที่พุทธศาสนิกชนหลายหมื่นแสนต่างพร้อมใจนำมาถวายด้วยศรัทธาอันแรงกล้า เรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน”

ดอกเข้าพรรษากำลังแบ่งบานอยู่รายรอบภูเขา บริเวณใกล้กับวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร นับเป็นสัญญาณที่บอกให้ทราบว่าได้ใกล้ถึงช่วงวันเข้าพรรษา แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ แล้ว ซึ่งนับว่าเป็นวาระมงคลที่พุทธศาสนิกชน จะมาพร้อมกันเพื่อถวายดอกเข้าพรรษาแก่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อนำไปสักการะแด่พระเจดีย์จุฬามณี ตามความเชื่อดั้งเดิม

ประเพณีตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

“ภูเขาตั้งตระหง่านกลางเมือง แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน รวมเป็นเจ้าพระยาสายใหญ่พาดผ่าน ชุมชนภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม ได้เกิดการรวมตัวของกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล ที่ตั้งรกราก ลงหลักปักอาศัย พร้อมนำวิถี วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมมาปฏิบัติ ชวนให้เข้าไปสู่ห้วงมนต์เสน่ห์สีสันแห่งงาน ตรุษจีนปากน้ำโพ”

แหล่งชุมชนชาวจีนเก่าแก่ที่สานต่อวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ซึ่งยังคงเคารพนับถือ เจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าพ่อกวนอู – เจ้าแม่ทับทิม – เจ้าแม่สวรรณค์ โดยตั้งศาลขึ้น ๒ ศาล คือ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศตะวันออกของตลาดปากน้ำโพ และศาลเจ้าแม่หน้าผา ริมฝั่งแม่น้ำปิงทางเหนือของตลาดปากน้ำโพ

จากอดีตนั้นมีเรื่องเล่าสืบทอดกันมาว่า ตลาดปากน้ำโพได้เกิดโรคคอหิวดกโรคระบาดผู้คนล้มตาย ชาวจีนปากน้ำโพได้นำเอา “กระดาษสี” (กระดาษยันต์) ของศาลเจ้ามาเผา ได้เป็นเถ้าจึงนำมาผสมน้ำดื่มจนหายจากโรคภัย และเป็นที่เลื่องลือในความศักดิ์สิทธิ์ ตั้งแต่นั้นมา ประมาณช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี จะมีการแห่องค์เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ไปรอบเมือง พร้อมด้วยขบวนการแสดงทางวัฒนธรรม อาทิ สิงโต เอ็งกอ ล่อแก้ว มังกรทอง องค์สมมุติเจ้าแม่กวนอิม รวมทั้งการแสดง แสง สี เสียง บอกเล่าตำนานความเชื่อของชาวปากน้ำโพอย่างยิ่งใหญ่ ชาวนครสวรรค์ ไม่ว่าจะเด็ก ผู้ใหญ่ ต่างพร้อมใจกันเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีอันยิ่งใหญ่ เด็กๆ ต่างเข้าร่วมสมาคม ชมรมการแสดง ฝึกซ้อมท่วงท่าร่ายรำให้พร้อมเพรียงสำหรับการแสดง ตลอดสองฝั่งถนนในตัวเมืองชาวไทยเชื้อสายจีนต่างตั้งเครื่องเช่นไหว้ บูชาบรรพบุรุษ คณะเอ็งกอกระซิบไม้กระบองสองข้างไว้แน่น ทุกก้าว ทุกจังหวะดูเข้มแข็ง เด็กหญิงตัวเล็กมือถือถ้วยและตะเกียบไว้ในมือน้อยๆ เสียงกระทบถ้วยซ่าๆ สอดรับดนตรีเพลงจีนเบาๆ เหล่าสิงโต เสือ เคลื่อนไหว เล่นสนุก ปีนป่ายบนเสาดอกเหมยด้วยความสง่างาม

ประเพณีทอดกฐิน

ประเพณีทอดกฐินจะทำในช่วงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน เกียงเหนือหรือเดือนตุลาคม ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนยี่เหนือหรือเดือนพฤศจิกายน สมัยโบราณชาวล้านนาไม่นิยมทอดกฐินเนื่องจากว่าจะต้องใช้ปัจจัย (เงิน) ค่อนข้างมาก ผู้ที่จะถวายกฐินได้จะต้องมีฐานะดีและมีความตั้งใจจริง

เมื่อผู้ใดมีความประสงค์จะถวายกฐิน จะต้องจองกฐินที่วัด และบอกแก่ชาวบ้านให้ทราบโดยทั่วกัน เมื่อถึงวันทอดกฐินก็จะมีการแห่กฐินมาทอดที่วัด และในบางวัดจะมีมหรสพในตอนกลางคืนด้วย

ประเพณีประเพณีรับบัว

ประเพณีประเพณีรับบัวเป็นประเพณีเก่าแก่ของชาวอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จัดขึ้นทุกวันขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑

มูลเหตุของการเกิดประเพณีรับบัวก็เนื่องมาจากว่า แต่เดิมในอำเภอบางพลีจะมีประชากรอาศัยอยู่ ๓ กลุ่มคือ คนไทย คนรามัญ และคนลาว ต่อมาคนไทยทั้ง ๓ กลุ่ม ได้ตกลงกันว่าจะช่วยกันถากถางพงหญ้าให้เป็นพื้นที่ทำไร่นา จนกระทั่งคนไทยทั้ง ๓ กลุ่มได้ถากหญ้ามาถึง ๓ แยก ทุกคนตกลงกันว่าจะแยกไปคนละทาง โดยคนลาวไปทางคลองสลอด คนไทยไปทางคลองชวดลากหญ้า คนรามัญไปทางคลองลาดกระบัง

๒-๓ ปีต่อมา กลุ่มรามัญที่ย้ายไปอยู่ทางคลองลาดกระบังโดยหนูและนกทำลายพืชผลทางการเกษตรจึงต้องย้ายกลับมาอยู่ถิ่นฐานเดิมคือที่ปากกลัด (พระประแดง) โดยเริ่มออกเดินทางในตอนเช้ามีัดของวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ แต่ก่อนออกเดินทางพวกรามัญได้เก็บดอกบัวเพื่อนำไปบูชาพระคาถาพัน (เทศน์มหาชาติ) ที่ปากกลัด และได้สั่งเสียพวกคนไทยบางคนที่ยังคงอาศัยอยู่ ณ คลองลาดกระบัง ว่าในปีต่อไปถ้าถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ให้ช่วยเก็บดอกบัวและรวบรวมไว้ที่วัดหลวงพ่อโตแล้วพวกตนจะมารับ

ครั้นถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ คนไทยก็ได้เก็บดอกบัวและไปรวมไว้ที่วัดบางพลีใหญ่หรือวัดหลวงพ่อโตตามคำร้องขอของชาวยุทธ การมาของชาวยุทธจะมาโดยเรือถึงประมาณตี ๓-๔ และทุกครั้งที่มาจะมีการร้องเพลงกันอย่างสนุกสนานส่วนผู้ที่มาคอยรับก็พลอยสนุกสนานไปด้วย

“พิธีกรรมของประเพณีรับบัวจะเริ่มต้นในวันขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๑ โดยในตอนเย็นชาวพระประแดงและเพื่อนบ้านใกล้เคียง จะลงเรือและร้องไปตามแม่น้ำเจ้าพระยาบ้าง ตามคลองลำโรงบ้าง แต่ทุกคนจะมีจุดหมายเดียวกันคือไปที่หมู่บ้านบางพลี โดยในเรือที่ร้องกันมานั้นจะมีเครื่องดนตรีนานาชนิด เช่น ปี่ ซอ แฉก แบ กรับ และกลอง เป็นต้น

และทุกคนจะร้องรำทำเพลงกันอย่างสนุกสนาน ส่วนชาวบ้านพลีก็จะเตรียมดอกบัวและอาหารไว้ต้อนรับแขกผู้มาเยือน”

ประเพณีตักบาตรพระร้อย คือ การทำบุญตักบาตรประจำปีของวัดไทยเจริญ จังหวัดนนทบุรี

“เมื่อครั้งสมัยโบราณกาล วัดไทยเจริญยังไม่มีพระพุทธรูป เจ้าอาวาสจึงได้บอกบุญให้ชาวบ้านนำทองเหลืองมาบริจาคเพื่อหล่อเป็นองค์พระ เมื่อได้แผ่นทองเหลืองแล้วก็นิมนต์พระเกจิอาจารย์ จำนวน ๑๐๘ รูป สวดปลุกเสก และจารึกอักขระอาคมลงในแผ่นทองเหลือง แล้วจึงนำแผ่นทองเหลืองนั้นมาหลอมเป็นองค์พระ และตั้งชื่อว่า “พระพุทธรอาคม”

ครั้งพระพุทธรอาคมได้สร้างเสร็จซึ่งตรงกับวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๔๖๖ ทางวัดและชาวบ้านจึงได้จัดงานฉลองและทำบุญตักบาตร เรียกว่า วันทำบุญตักบาตรพระร้อยแปด เหตุผลที่เรียกว่าวันทำบุญตักบาตรพระร้อยแปด ก็เนื่องมาจากจำนวนพระเกจิอาจารย์ทั้ง ๑๐๘ องค์ ที่มาปลุกเสกและจารึกอักขระอาคมลงในแผ่นทองเหลือง พิธีกรรมของการทำบุญตักบาตรพระร้อยนี้จะเริ่มตั้งแต่วันแรม ๗ ค่ำ เดือน ๑๒ โดยมีการแห่หลวงพ่พุทธรอาคมไปตามลำคลองหน้าวัดไทยเจริญ และนำกลับมาให้ประชาชนได้นมัสการปิดทองที่วัด ส่วนในวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๒ ก็จะมีการทำบุญตักบาตร

ประเพณีลอยกระทง

ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ของทุกปี หรือที่เรียกกันติดปากว่า “วันเพ็ญเดือน ๑๒” นั่นเอง ซึ่งเป็นวันที่พระจันทร์เต็มดวง และเป็นช่วงที่น้ำหลากเต็มตลิ่ง แต่เดิมเรียกประเพณีลอยกระทงว่า พระราชพิธีจองเปรียงชักโคม ซึ่งเป็นพิธีของพราหมณ์ ประเพณีลอยกระทงของไทย มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เรียกว่า การลอยพระประทีป

หรือลอยโคม ประเพณีลอยกระทงนี้กระทำขึ้นเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์และขอขมาต่อพระแม่คงคา ปัจจุบัน ประเพณีลอยกระทงของไทยถูกจัดขึ้นในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ติดกับแหล่งน้ำ ในวันลอยกระทง ประชาชนจะพากันประดิษฐ์ “กระทง” จากวัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น ก้านกล้วย ดอกไม้ ใบไม้ ให้เป็นรูปทรงคล้ายดอกบัวบาน แต่ปัจจุบันมีการประดิษฐ์กระทงหลายรูปแบบมาก โดยส่วนใหญ่จะเน้นรูปทรงที่สวยงาม เมื่อประดิษฐ์กระทงเสร็จแล้วก็จะทำการปักธูป เทียน ชาวบ้านบางแห่งจะนิยมตัดเล็บ ตัดผม หรือใส่เงินลงไปลงในกระทงด้วย แล้วนำไปลอยในแหล่งน้ำ (ในบริเวณพื้นที่ติดทะเล ก็นิยมลอยกระทงริมฝั่งทะเล ด้วยเช่นกัน) เชื่อว่าการทำแบบนี้จะเป็นการลอยเคราะห์ไป นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าการลอยกระทง เป็นการบูชาพร้อมทั้งขอขมาพระแม่คงคาอีกด้วย

ประเพณีภาคใต้

ประเพณีแข่งเรือหน้าพระที่นั่ง และงานของดีเมืองนรา จังหวัดนราธิวาส

“สี่ส้นเรือกอและอันคงเอกลักษณ์ จากวิถีชีวิตชาวประมงนำสู่ประเพณีท้องถิ่น เหล่าฝีพายนับสิบประจำในลำเรือ จากนั้นจึงจำพายสู่หลักชัย ใครเร็วกว่าคือผู้ชนะ เสียงปรบมือโห่ร้องส่งกำลังใจจากกองเชียร์ดังรอบ ภาพบรรยากาศประเพณีแข่งเรือหน้าพระที่นั่ง และงานของดีเมืองนรา จึงเต็มไปด้วยสี่ส้นเช่นความงามของลำเรือ” เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จแปรพระราชฐานมาประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ทรงเสด็จออกเยี่ยมราษฎร เพื่อรับฟังปัญหาความทุกข์ร้อนของประชาชน เป็นที่มาของโครงการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ช่วยให้ประชาชนได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ชาวนราธิวาสจึงได้นำเอาการแข่งขันเรือกอและประเพณีไทยอันเก่าแก่ถวายทอดพระเนตรเพื่อเทิดพระเกียรติในพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้น นำไปสู่การปฏิบัติตามประเพณีซึ่งเริ่มจางหายไปให้กลับมาดำรงอยู่อีกครั้ง

ในฤดูน้ำหลาก วิถีชีวิตของชาวประมงยังคงดำเนิน ขณะที่อีกด้านถือเป็นโอกาสประชันความแข็งแกร่งของเหล่าฝีพายจากทั่วหมู่บ้าน ตำบล เรือกอและหลากสี่ส้นลอยลำเป็นระนาวเดียวกันบนผืนน้ำ แล้วจึงกระโจนออกไปด้วยแรงสามัคคีจากเหล่าฝีพาย มุ่งตรงไปยังหลักชัยด้วยจังหวะอันพร้อมเพรียง ผืนน้ำกระเซ็นเป็นละออง เพียงแค่อดีตเดียวผู้เร็วกว่าจึงได้คว้าเอาธงซึ่งถือเป็นหลักชัยมาครอง และนับเป็นชัยชนะในทีมนั้น

ประเพณีแข่งขันตีโพน จังหวัดพัทลุง

“หลังประติตประตอยโพนพร้อมสำหรับการประชันแล้ว เสียงโพนจึงดังกึกก้อง สร้างความครึกครื้น รื่นเริง ในงานประเพณีแข่งขันตีโพน เครื่องดนตรีพื้นบ้านซึ่งอยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนเมืองลุง ด้วยเสียงอันทุ้มแหลมกังวาน เกิดเป็นคำกล่าวที่ว่า จะร้อยพันแมนหมื่นเสียงตะโกน ฤจะสู้เสียงแข่งโพนที่เมืองลุง”

โพน ชื่อเรียกเครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาวปักษ์ใต้ เกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของคนในอดีต ใช้บอกเหตุร้ายเวลากลางคืน บ้างใช้สำหรับเรียกประชุมหมู่บ้าน เป็นสัญญาณเมื่อถึงเวลาฉันอาหาร รวมทั้งใช้เป็นจังหวะในงานประเพณีลากพระ พัฒนาสู่ประเพณีการแข่งขันตีโพนด้วยในวันงานลากพระ วัดในละแวกเดียวกันต่างจัดงานกันยิ่งใหญ่ เสียงโพนจึงดังกึกก้องจนไม่สามารถแยกได้ว่าเสียงนั้นดังมาจากวัดไหน นำสู่การแข่งขันประชันเสียงโพน โดยเฉพาะในจังหวัดพัทลุงจะมีการจัดงานขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ในทุกๆ ปี

ประเพณีแข่งขันตีโพนจะเริ่มตั้งแต่ช่วงปลายเดือนสิบจนถึงวันแรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ด จัดควบคู่ไปกับประเพณีลากพระในวันออกพรรษา ก่อนถึงวันแข่งขัน เหล่านักตีโพนต่างขะมักเขม้นกับการประดิษฐ์เพื่อให้ได้โพนที่เสียงดีที่สุดในเลือกเอาไม้เนื้อแข็ง ตาลโดนด จำปาป่า ขนุนป่า แกะเป็นรูกลมกลวงคล้ายอกไก่ ใช้หนังควายแก่ซึ่งเป็นที่นิยมด้วยความเหนียวทนทานเป็นหนังหุ้ม โพนของพัทลุงจึงมีชื่อเสียงโด่งดัง ด้วยความพิถีพิถันในการประดิษฐ์

ประเพณีแข่งว่าว

“ฤดูแห่งลมว่าวพัดมาถึงอีกครั้ง ท้องฟ้าจึงถูกประดับประดาด้วยว่าวนานาชาติ หนึ่งในนั้นคือว่าวควาย ด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านสู่เอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นของว่าวเมืองสตูล ประชันความงามล่องเวหาไปพร้อมๆ กันกับว่าวนานาชาติ เพียงเงยหน้ามองท้องฟ้าจนสุดสายป่าน คุณก็ไม่อาจละสายตา และเพลิดเพลินไปกับงานแข่งขันว่าวประเพณี ณ จังหวัดสตูล”

ต้นข้าวขณะออกรวงเขียว ผ่านพ้นช่วงฝนตกหนักที่สุดดูหนาวต้นปี รวงข้างเอนกระทบกันเสียงกระซิบของท้องทุ่ง ตามด้วยสายลมที่พัดผ่านมาเป็นสัญญาณเปลี่ยนฤดูกาล ขณะรอเก็บเกี่ยวผลผลิต เหล่านักประดิษฐ์ต่างนำว่าวตัว เก่งมาล่องลม ในช่วงเวลาดังกล่าวของทุกปีท้องฟ้าเมืองสตูลจึงเต็มไปด้วยว่าวหลากชนิดที่บรรดาเด็กๆ คนหนุ่มสาว ต่างออกลีลาวาดลวดลายประชันฝีมือในการบังคับว่าวอย่างรื่นเริง

การเรียนรู้อยู่ร่วมกันตามวิถีของธรรมชาติ ทำให้การนำว่าวมาใช้ประโยชน์ในการสร้างความบันเทิงพัฒนารูปแบบ เรื่อยมา ทั้งในประเทศไทยรวมทั้งว่าวจากนานาชาติ จนเริ่มมีการแข่งขัน คนต่างชาติ ต่างภาษา ต่างภูมิภาค จึงมีโอกาสพบเห็นว่ารูปร่างแปลกและแตกต่างกัน นั้นรวมถึงว่าวควายที่เป็นเสมือนสัญลักษณ์จากภูมิปัญญา ท้องถิ่นของสตูล

ประเพณีชักพระ

“ด้วยจิตอันศรัทธายิ่งต่องาน เมื่อถึงวันชักพระ ชาวบ้านต่างร่วมกันทำบุญตักบาตร อันเชิญพระพุทธรูป ประดิษฐานบนบุษบกบนเรือพระ รถพระ ซึ่งตกแต่งอย่างงดงาม จากนั้นจึงออกแรงชักพระ เรือพระ ออกจากวัด สมโภชไปตามถนน ลำคลอง ผู้คนหนาตาด้วยจิตศรัทธาเป็นหนึ่งเดียวกัน”

เตรียม สลักเสลา ประดับประติมากรรม รถ เรือพนมพระ งดงามเปลืองมั่ง ด้วยมวลหมู่ดอกไม้ ด้วยจิต ด้วย ศรัทธา สมความยิ่งใหญ่ในประเพณีอันนับถือสู่สิริมงคล นับร้อย นับพัน ร่วมแรง ร่วมใจ แข็งขัน สามัคคี คนหนุ่มสาว ผู้เฒ่า ผู้แก่ ออกเรียว ออกแรง เฮโล เฮลา ถึงวันเรามาชักพระร่วมกัน

นับนานแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าเสด็จจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หลังจากเทศนาโปรดพุทธมารดากลับมาয়โลก มนุษย์ พุทธศาสนิกชนเฝ้ารอดักบาตรรับเสด็จ เกิดเป็นประเพณีตักบาตรเทโว แลปลุกปั้นให้ยังมีประเพณีชักพระ ควบคู่ด้วยกัน ปฏิบัติสืบมาช้านาน สุราษฎร์ธานีแต่ละปีจัดงานชักพระยิ่งใหญ่ ถึงแรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ดออก พรรษาแล้ว ผู้คนเนืองแน่น คนจากไปอยู่ถิ่นไกลกลับบ้านร่วมงานบุญถิ่นฐานบ้านเกิด ด้วยปลุกวิถีแห่งประเพณี ประดับจิตไว้แต่เล็กแต่อ่อน ช่วยกันตกแต่งทำรถ เรือพนมพระ งดงาม อันเชิญพระพุทธรูปประดิษฐานบนบุษบก บนเรือพระ รถพระ เตรียมอาหารคาวหวาน ขนมต้ม ทำบุญตักบาตร แล้วชักรถ เรือพระออกจากวัด สมโภชตาม ถนน ลำคลอง เสียงโพนนำขบวน ครึกครื้น สนุกสนาน รื่นเริง วัดนับร้อยเข้าร่วมพิธี วันเดียวจึงเปรียบทำบุญได้ ร้อยวัด

ประเพณีตักบาตรรูปเทียน

ประเพณีตักบาตรรูปเทียนคือการถวายรูปเทียนแด่พระสงฆ์ ซึ่งประเพณีตักบาตรรูปเทียนถือเป็นส่วนหนึ่งของการถวายสังฆทานในวันเข้าพรรษา ช่วงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ซึ่งการตักบาตรรูปเทียนจะมีขึ้นที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราชเพียงแห่งเดียว แต่ปรากฏว่าเครื่องสังฆทานที่ชาวบ้านนำมาถวายนั้นมากเกินความจำเป็น จึงได้อารธนาพระสงฆ์จากวัดต่างๆ มารับเครื่องสังฆทานนั้น

ประเพณีตักบาตรรูปเทียนมีพิธีกรรมโดย นิมนต์พระสงฆ์จากวัดอื่นๆ ยืนเรียงแถวที่หน้าวิหาร และชาวบ้านจะนำเครื่องสังฆทานพร้อมทั้งดอกไม้รูปเทียนที่เตรียมมาใส่ในย่ามพระ เมื่อเสร็จแล้วชาวบ้านจะทำการจุดเปรียง (การจุดเปรียงคือ การนำน้ำมันมะพร้าวใส่ในเปลือกหอยพร้อมด้วยด้ายดิบและจุดไฟที่ด้ายเพื่อให้ไฟสว่างไสวไปทั่วทั้งวัด) ตามหน้าพระพุทธรูปและลานเจดีย์ภายในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

“แต่ปัจจุบันประเพณีตักบาตรรูปเทียนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง เช่น แต่เดิมชาวบ้านจะเตรียมดอกไม้รูปเทียนมาเอง แต่ปัจจุบันดอกไม้รูปเทียนจะมีวางขายทั่วไป หรือเมื่อก่อนพระสงฆ์จะเข้าแถวรับบาตรแต่เฉพาะบริเวณหน้าวิหาร แต่ในปัจจุบันได้ขยายพื้นที่ไปถึงหน้าวัด เมื่อครั้งอดีตหลังจากใส่บาตรเรียบร้อยแล้วจะมีการจุดเปรียง แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาจุดเทียนไขแทน เพราะการจุดเปรียงทำให้เกิดไปไหม้อยู่บ่อยครั้ง”

ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ

ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ คือ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นโอบฐานเจดีย์พระบรมธาตุเมืองนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช สมัยโบราณเรียกประเพณีนี้ว่า “ประเพณีแห่พระบฏขึ้นธาตุ” (ผ้าพระบฏ คือ ผ้าผืนยาวและใหญ่และมีการเขียนรูปพุทธประวัติลงบนผืนผ้านั้น)

มูลเหตุของการเกิดประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ตามตำนานได้กล่าวไว้ว่า เมื่อราวปี พ.ศ. ๑๗๗๓ ได้มีชาวพุทธจากเมืองอินทปัตแห่งกัมพูชากลุ่มหนึ่งกำลังเดินทางไปเกาะลังกาเพื่อนำผ้าพระบฏไปบูชาพระเจี๋ยวก้าว แต่เกิดเหตุคลื่นซัดเรือแตกทำให้ผ้าพระบฏและชาวพุทธประมาณสิบคนลอยไปติดริมฝั่งที่อำเภอปากพนัง ครั้นพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ผู้ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชทราบข่าวจึงได้สั่งให้นำผ้าพระบฏนั้นไปห่มพระบรมธาตุเจดีย์ เนื่องในโอกาสสมโภชพระบรมธาตุและถือเป็นประเพณีแห่พระบฏขึ้นธาตุที่ผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราชทุกคนจะต้องปฏิบัติในทุกสมัย

“ตามประวัติการแห่ผ้าขึ้นธาตุจะทำในโอกาสสมโภชพระบรมธาตุประจำปี แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่ากระทำในวันใด ครั้นถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุมีการปฏิบัติ ๒ วัน คือ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ (วันมาฆบูชา) และวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ (วันวิสาขบูชา)”

“พิธีกรรมของประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุหรือประเพณีแห่พระบฏขึ้นธาตุ ในสมัยโบราณ จะจัดเป็นขบวนอันใหญ่โอและเอิกเกริกเพียงขบวนเดียว ซึ่งนอกจากจะมีผ้าพระบฏแล้วยังมีสำหรับอาหารคาวหวาน กระบุงหรือกระจาดที่บรรจุผักสด ผลไม้และของแห้ง และประดับด้วยธงที่ทำจากผ้าสีต่างๆ นำไปถวายพระสงฆ์ที่วัดด้วยวิธีสลากภัต (สลากภัตคือวิธีการถวายภัตตาหารพระสงฆ์ด้วยการให้พระสงฆ์จับสลาก) จากนั้นจะเป็นพิธีการห่มผ้าพระบฏรอบพระธาตุ”